

DÜNYADA SODA ÜRETİMİ VE SODA SANAYİ A.Ş.

Petrol-İş Araştırma
Ocak 2010

DÜNYADA SODA SEKTÖRÜ

Cam sanayi, deterjan, kimyasal madde üretimi, tekstil, pigment, kağıt, gıda ve hayvan yemi sektörlerinde kullanılan soda; doğal ve sentetik olmak üzere iki şekilde üretilmektedir.

Trona madeninden elde edilen doğal soda külü, dünya soda arzının yıllara göre küçük oynamalar görülmele birlikte yaklaşık 1/3'ünü karşılamaktadır. 2008 yılında dünya soda üretiminin %28'i doğal soda üretiminden karşılanmıştır.

Doğal sodanın sağlandığı trona madenlerinin dünyadaki rezerv büyüklüğü 40 milyar ton düzeyinde bulunmaktadır.

Dünyadaki trona rezervlerinin 38 milyar tonluk kısım ABD'de yer almakta, bu ülkeden sonra en zengin rezervler Türkiye'de bulunmaktadır. Ülkemizdeki Beypazarı trona yatakları, kıta Avrupası'na yönelik tek doğal kaynak olarak öne çıkmaktadır. Dünyada üçüncü büyük rezerve ise Çin sahip konumdadır.

Dünya soda üretiminin kalan 2/3'ü ise sentetik soda ile karşılanmaktadır.

Sanayide geniş bir kullanım alanına sahip olan sodanın önemli bir bölümü cam üretiminde kullanılmaktadır. Soda külü, cam karışımında silisten sonra gelen ikinci ana hammaddedir.

Soda Tüketiminin Sektörlere Göre Dağılımı (2008)

Sektörler	Pay (%)
Cam Üretimi	49
Kimya (Deterjan hariç)	23
Deterjan ve Sabun	4
Diğer	24
Toplam	100

Kaynak: SRI Consulting, Chemical Industries Newsletter.

Soda tüketiminin sektörlere göre dağılımı incelendiğinde, cam üretiminin payının %49 düzeyinde olduğu görülmektedir. Deterjan üretimi hariç, kimya sektörü geneli ise üretilen sodanın %23'ünü tüketmektedir.

Deterjan ve sabun üretimi, soda tüketiminin %4'ünü gerçekleştirmektedir. Soda tüketiminin bileşiminin önümüzdeki yıllarda değişmesi beklenmemektedir.

Soda tüketicisi sektörlerin durumu, soda üretimini doğrudan belirlemektedir. Soda üretim ve tüketim projeksiyonları da, ürün verilen söz konusu sektörlerdeki gelişmeler dikkate alınarak yapılmaktadır.

Dünya soda üretimi, 2004 yılından bu yana düzenli olarak artmış ve 2008 yılında 45,5 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. Aynı yıllarda soda üretimi dünyada, ortalama %80-90 kapasite oranıyla yapılmıştır.

Dünya soda üretiminde başı çeken ülkelerden ABD dünya doğal soda üretiminin %95'ini

gerçekleştirirken, Avrupa'da üreticiler sentetik sodaya yönelmiştir. Çin ise son yıllarda soda üretiminde lider duruma gelmiştir.

Dünyada, doğal soda üretimi yapan ülkeler ABD, Çin, Kenya, Bostvana ve Etiyopya'dır. Bu ülkelere, 2009 yılında Türkiye de, Eti Soda A.Ş.'nin üretimi ile katılmıştır.

Yıllara Göre Dünya Soda (Soda Külü) Üretimi (Bin ton)

Ülke	2004	2005	2006	2007	2008	Pay (2008, %)
Çin	13.024	14.210	15.600	17.720	18.521	40,7
ABD	11.000	11.000	11.000	11.100	11.300	24,8
Rusya	2.600	2.600	2.800	2.900	2.800	6,2
Hindistan	1.500	1.500	1.500	1.500	1.500	3,3
Almanya	1.438	1.533	1.515	1.510	1.450	3,2
Polonya	1.167	1.189	1.177	1.192	1.200	2,6
Fransa	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000	2,2
Türkiye	846	869	891	947	949	2,1
Bulgaristan	800	800	800	800	800	1,8
Ukrayna	650	700	700	700	700	1,5
Diğer	5.675	5.699	5.617	6.722	5.280	11,6
Toplam	39.700	41.100	42.600	44.900	45.500	100,0

Kaynak: United States Geological Survey (USGS).

Çin soda üretiminde 2003 yılında liderliği ABD'den devralmış ve o yıldan bugüne üretim kapasitesini sürekli artırarak liderliğini perçinlemiştir. 2008 yılında Çin, 18,5 milyon ton soda üreterek, toplam üretimin %40,7'sini gerçekleştirmiştir.

Soda üretiminde 2. sırayı 11,3 milyon ton ile ABD almaktadır. ABD'nin soda üretimi içerisindeki payı %25 dolayındadır.

Bu iki ülkeyi sırasıyla, %6,2'lik payla Rusya, %3,3 ile Hindistan, %3,2 ile Almanya izlemektedir. Sayılan beş ülke dünya soda üretiminin, %78'ini gerçekleştirmektedirler.

Polonya ve Fransa'nın ardından gelen Türkiye ise dünya soda üretiminde 8. sırada bulunmaktadır. Soda Sanayi A.Ş.'nin üretimine, 2009 yılı içerisinde doğal soda üretimine başlayan Eti Soda A.Ş.'nin eklenmesiyle Türkiye'nin payı daha da artacaktır. Türkiye halen Avrupa'nın en büyük 4. soda üreticisi konumundadır.

Kriz ve Soda Sektörü

2004-2008 döneminde soda üretimi yıllık ortalama %3-5' bandında sabit bir oranla artmıştır. 2009 yılında dünya soda talebinin, ekonomik krizin etkisiyle %9,5 oranında düşmüş olduğu tahmin edilmektedir. Bu daralma, 2008 yılına göre talep hacminde 4,6 milyon tonluk bir azalmaya karşılık gelmektedir.

2009 yılı talebinin 2005 yılı talebine yakın bir düzeyde gerçekleştiği düşünülmektedir. Soda talebindeki daralmanın yeniden durgunluk öncesi seviyesine ulaşması birkaç yılı bulacaktır.

2009 yılındaki zayıf talep nedeniyle soda üretiminde dünyada kapasite kullanım oranı ortalama %74 olarak gerçekleşmiştir. Bu oran, soda sektörünün gördüğü en düşük seviye olarak kayıtlara geçmiştir.

Dünyanın ikinci büyük soda üreticisi konumundaki ABD'de soda üretimi, 2008 yılının 3. çeyreğinden, 2009'un ilk çeyreğine kadar % 24 oranında düşmüştür. Soda üretiminin yarısını ihraç eden ABD'deki bu küçülme, sektörün tüm dünyadaki seyri ile ilgili önemli bir veri sunmaktadır.

2008 yılının sonlarında kendini hissettiren ve hale etkileri süren ekonomik kriz, sanayi sektörlerinden bir yavaşlamaya neden olurken, yavaşlamadan nasibi en fazla otomotiv sektörü almıştır. İnşaat da yara alan sektörlerin başında gelmektedir. Söz konusu iki sektör, temel girdilerinden biri soda olan cam sanayinin doğrudan bağlantılı olduğu sektörlerdir. Dolayısıyla, ekonomik kriz ve durgunluk, cam sektörü talebinde de daralmaya yol açmıştır. Bu etki, soda talebini de düşürmektedir.

Önümüzdeki birkaç yılın dünyada soda sanayi için fazla kapasitenin rasyonalizasyonu için bazı işletmelerin ölçeklerini küçülteceği ve işletmelerin dünya soda talebinin eski düzeyine kavuşması ve toparlanması için beklemeye geçecekleri bir dönem olacağı düşünülmektedir. Krizin fazla kapasitenin bir kısmını tasfiye edici etkisi, aynı dönemde krizin etkilerini bertaraf etmeye çalışan işletmeler açısından bir avantaj olacaktır.

Soda talebinin, 2009 yılındaki kriz nedenli düşmeye karşın, 2010 yılından itibaren %2 ila %3 oranında büyümeye devam etmesi beklenmektedir.

Maliyet ve Çevre

Soda üretimi, yoğun enerji kullanımına dayanan bir prosese sahiptir. Üretimde maliyetlerin yaklaşık %60'ı kullanılan enerji maliyetleridir. Doğal soda üretiminde, enerji maliyetleri daha düşüktür.

Sektörde uygulanan farklı üretim prosesleri/yöntemleri, ürün verimliliğinin artırılmasının yanında, enerji tasarrufu hedefiyle de geliştirilmektedir. Soda üretiminde çoğunlukla -Soda Sanayi A.Ş.'nin de kullandığı- Solvay prosesi kullanılmaktadır. Bu prosesin yanında, AC ve New Asahi de kullanılan prosesler arasındadır. Japonlar tarafından geliştirilen New Asahi prosesi, Solvay prosesine göre daha az enerji tüketmektedir.

Dünya soda üretimi giderek çevre ile barışık bir üretime zorlanmaktadır. Soda külünün kullanıldığı tüketici kimyasalları üreten sektörlerde de, nihai ürünlerin talebinde çevresel etkiler ve ilgili ürün standartlarına uyumlu olmaları tercih nedeni olmaktadır.

Dünya soda üreticileri dış pazarlarda rekabet edebilmek için, dünya kimya sanayinin gönüllü eylem planı olan Responsible Care- Üçlü Sorumluluk'u taahhüt etmektedirler. Türkiye'de Soda Sanayi A.Ş. de bu plana uyacağını taahhüt eden şirketler arasındadır.

Diğer yandan, sentetik soda üretiminin doğal soda üretimine göre çevreye daha zararlı etkilere sahip olması, rekabette doğal soda üreticilerine hem maliyet hem de çevresel etkiler nedeniyle avantaj sağlamaktadır.

SODA SANAYİ A.Ş. SODA FABRİKASI

Türkiye Şişe ve Cam Fabrikaları A.Ş. (Şişecam) Grubu şirketlerinden Soda Sanayi A.Ş., 2009 yılına kadar Türkiye'nin tek soda üreticisi konumunda olmuştur.

Soda Sanayi A.Ş., Şişecam ve Sümerbank'ın ortaklığıyla Mersin'de 1969 yılında kurulmuştur. Şirketin % 5'lik kamu hissesinin 1998 yılında özelleştirilmesiyle ve bu hisselerin Türkiye İş Bankası tarafından satın alınmasıyla Soda Sanayi A.Ş.'de kamu hissesi kalmamıştır. Halka açık olan şirketin hisselerinin %85,4'ü Şişecam Grubu'na aittir.

Ankara Beypazarı'nda trona madeninden doğal soda üretmek üzere 2009 yılında faaliyete geçen Eti Soda A.Ş.'nin pazara girmesiyle Soda Sanayi A.Ş., ülkemizdeki tek üretici konumunu yitirmiştir.

Üretim ve Kapasite

Soda Sanayi A.Ş., 2003 yılından bu yana hayata geçirdiği yatırımlarla üretim kapasitesini sürekli artırmış ve üretim prosesinde ürün verimliliğini geliştirmiştir. Şirket, dünyada 8., Avrupa'da 4. büyük üretici konumundadır.

2008 yılı başında ağır soda kapasite artışı yatırımı devreye alınmış, aynı yıl içerisinde rafine sodyum bikarbonat kapasitesi de artırılmıştır. Şirketin, yan ürün sodyum sülfatın saflaştırılması için kurduğu tesisi devreye almıştır. Tesis, 55 bin ton/yıl susuz sodyum sülfat üretim kapasitesine sahiptir.

Silikat ünitesinin ise şirketin pazar stratejisi doğrultusunda faaliyetleri durdurulmuştur.

Kapasite Kullanım Oranı (KKO) ve Üretim

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009*
KKO (%)	99	100	100	100	100	100	91,6
Üretim (bin ton)	834,9	846,2	869	891,3	947,5	949	648,6

* Ocak-Eylül

Kaynak: Soda Sanayii A.Ş. Faaliyet Raporu, İMKB.

2008 yılında 949 bin ton soda üretimi gerçekleştiren şirket, dünyadaki muadil firmalarının daha üzerinde, tam kapasite ile çalışmıştır.

2009 yılının Ocak-Eylül döneminde ise 648,6 bin tonluk üretim yapılmıştır. Kapasite kullanım oranı ise %91,6 olarak gerçekleşmiştir. 2008 yılının aynı döneminde 708,1 bin ton üretim yapmış olan şirketin, 2009 yılının ilk 9 ayında üretimindeki daralma %8,4 oranında olmuştur.

Üretimde yaşanan azalmanın temel nedeni, soda tüketicisi sektörlerde kriz nedeniyle talebin zayıflamasıdır. Beypazarı'nda üretime başlayan Eti Soda A.Ş.'nin yurtdışında Soda Sanayi A.Ş.'nin pazarlarına satış yapmaya başlaması da şirketin üretim kararlarını etkilemeye başlamıştır.

Eti Soda A.Ş.

Türkiye'de soda külü üreten ikinci tesis, bu yıl devreye girmiştir. Beypazarı'nda ETİ Soda AŞ Soda Külü Üretim Tesisleri, doğal soda külü üretmek için Mart 2009'da açılmıştır.

1979 yılında MTA tarafından yapılan kömür arama sondajları sırasında bulunmuş olan Beypazarı Trona Yatağı (doğal soda külü), Wyoming'deki (Vayoming/ABD) rezervlerden sonra dünyanın ikinci büyük rezervine sahiptir. Madenin çıkartılıp, işletilmesi ve ekonomiye kazandırılması amacıyla 1998 yılında ETİ Soda A.Ş. kurulmuştur.

Beypazarı bölgesinde toplam 250 milyon tonluk trona rezervi bulunmaktadır. Rezervin ömrü ise 43 yıl olarak hesaplanmaktadır.

Beypazarı Trona cevherinden nihai ürün olarak "Ağır Soda Külü" üretilecektir. Ağır Soda Külünün kullanıldığı ana endüstri kolu cam sanayiidir.

375 milyon dolar yatırımla kurulan tesiste, tam kapasite çalışıldığı takdirde yılda 1 milyon ton soda külü ve ayrıca gıda sektöründe kullanılmak üzere 100 bin ton sodyum bikarbonat üretilecek. Bir milyon ton üretim kapasiteli tesis üretiminin tamamını yurtdışına satmayı planlamaktadır.

Şirketin %74 hissesi, Ciner Grubu'na, %26'sı ise Eti Holding A.Ş.'ye ait bulunmaktadır.

Eti Soda A.Ş., Nisan ayı itibariyle üretime geçmiştir.

Beypazarı soda külü üretim tesislerinde dış pazarlara sevkiyat başlamıştır. Tesislerde üretimi gerçekleştirilen 350 bin tonluk ürün için ilk büyük bağlantı, Lüksemburg'a gerçekleştirilmiştir. 500 bin tonluk üretim kapasitesine sahip iki ayrı üniteden oluşan tesislerin ilk ünitesi yılın ilk yarısında tam kapasite ile hizmete alınmıştır. Tesisin ikinci ünitesi de yılın ikinci yarısında tam kapasiteyle üretime alınmıştır.

Şirketin yıllık 200 milyon dolarlık ihracat geliri hedefi bulunmaktadır. Eti Soda A.Ş.'nin ağırlıklı olarak sentetik soda üretilen Avrupa pazarlarına coğrafi yakınlığı nedeniyle, doğal soda külü satışında ABD'li şirketlere göre pazarlamada daha avantajlı olacağı not edilmelidir.

Maliyetler

Soda üretiminde başlıca maliyet unsuru, toplam maliyetlerin %60'ını oluşturan enerji giderleridir. Enerji kullanımının yoğun olduğu soda üretiminde, enerji tasarrufuna yönelik önlemler şirketlere önemli maliyet avantajları kazandırmaktadır.

Üretimde hammadde maliyetleri, %21'lik payla diğer büyük maliyet kalemini oluşturmaktadır.

Soda üretiminde işçilik maliyetleri, toplam maliyetlerin yalnızca %3'ünü oluşturmaktadır. Bu durum, şirketin işçilik giderlerini maliyet tasarrufu adına öne süremeyeceğini göstermektedir. Tüm dünyada soda sanayindeki şirketler, maliyet ve rekabet avantajı elde edebilmek için çalışmalarını üretim proseslerini geliştirmek ve özellikle enerji tasarrufunu sağlayacak yatırımlar yapmak üzerine sürdürmektedirler.

Soda Üretiminde Maliyet Unsurları (%)	
Hammadde	21
Enerji	60
Direk İşçilik	3
Genel Üretim Giderleri	16
Toplam	100

Kaynak: DPT

Soda Sanayi A.Ş., enerji maliyetlerini düşürmek için üretiminde 2005 yılında fuel oil yerine doğal gaz kullanmaya başlamıştır. Bu dönüşüm, şirketin enerji maliyetlerinde %18-20 dolayında bir tasarruf sağlamıştır.

Enerji ihtiyacını doğal gazdan karşılayan şirketler için doğal gaz fiyatlarındaki değişim, maliyetleri belirlemektedir. 2008 yılı ortalarında zirve yapan dünya doğal gaz fiyatlarının daha sonra düşüşe geçmesi ve 2009 boyunca düşük seviyesini koruması, enerji ihtiyacını doğal gaz ile karşılayan firmalara önemli bir avantaj sağlamıştır.

Ancak dünya doğal gaz piyasalarıyla uyumsuzluk gösteren yurtiçi doğal gaz fiyatları, Soda Sanayi A.Ş.'yi olumsuz etkilemektedir. EPDK'nın Otomatik Fiyatlandırma Mekanizması'na geçmesine rağmen, söz konusu uyumsuzluğun devam etmesi, Türkiye'nin yaptığı doğal gaz alım sözleşmelerindeki fiyat formülleri ile doğal gaz fiyatlarının belirlenmesi sırasında OFM dışında enerji KİT'lerinin mali yapısının da dikkate alınmasından kaynaklanmaktadır. Ayrıca, hükümet tarafından OFM gereğince yapılması gereken fiyat düzenlemeleri, siyasi kaygılarla ertelenebilmektedir.

Nitekim, doğal gazda Şubat ve Mart 2010'da yeni bir fiyat düzenlemesi yapılması ve fiyatlara %20'nin üzerinde zam yapılması gündemdedir.

Doğal gaz fiyatlarının belirlenmesinde söz konusu olumsuzluklar giderilmeli ve enerji fiyatları yerli sanayiye sübvansedecek şekilde düzenlenmelidir.

Öte yandan, gruba bağlı Camış Elektrik Üretim A.Ş tarafından Mersin'de yatırımı tamamlanan Kojenerasyon Tesisi 2006 yılı sonlarında devreye alınmıştır. Şirket bu sayede hem Soda Sanayi A.Ş. hem de Kromsan A.Ş. fabrikalarında, üretimde önemli bir girdi olan buharı bu tesisten karşılamaya başlamış ve bu yolla önemli maliyet avantajı sağlamıştır.

Satışlar

Soda Sanayi A.Ş.'nin pazar payı, sodada Türkiye'de %88, Türkiye dahil Avrupa pazarında ise %7,2'dir. Dünya pazarındaki payı da 2009 itibariyle %2,5'tir.

Şirketin yurtiçindeki en önemli müşterisi, yine grup şirketlerinden cam üreticisi Şişecam'dır.

Yıllara Göre Satışlar ve İhracat

(Milyon \$)	2006	2007	2008
Yurtiçi Satışlar	111	141	190
İhracat	70	76	88
Toplam Satışlar	181	217	278

Kaynak: Soda Sanayi A.Ş. Faaliyet Raporu, 2008.

2008 yılında yurtiçi satışlar, ciddi bir artışla %35 büyüyerek 190 milyon dolara ulaşmıştır. Aynı yıl, ihracat 88 milyon dolar olmuş, toplam satışlar ise 278 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. Şirketin 2008 yılında satış performansı, firma beklentilerinin de üzerine çıkmıştır.*

Satışların, %32'si yurtdışına, kalan kısım ise yurtiçine yapılmaktadır.

2009 yılı satışları, küresel kriz nedeniyle düşmüştür. Üretime başlayan Eti Soda A.Ş. de, önümüzdeki yıllarda satış performansını etkileyen bir unsur olacaktır.

Doğal soda külünün üretim maliyetlerinin, sentetik soda külü üretimine göre daha ucuz olması ve çevreye zararlı etkilerinin daha az olması, Eti Soda A.Ş. ile rekabette Soda Sanayi A.Ş.'yi zorlamaktadır. Ancak, Eti Soda A.Ş.'nin hedef pazar olarak yurtdışını seçmiş olması, rekabette maliyet handikapını kısmen azaltmakta ve Soda Sanayi A.Ş.'ye çeşitli avantajlar getirmektedir.

Türkiye'de soda külünde iç pazarın, az ancak istikrarlı bir şekilde büyümesi ve köklü bir kuruluş olan Soda Sanayi A.Ş.'nin yurtdışında yıllardır elde etmiş olduğu pazarı ve müşterilerinin bulunması başlıca avantajı olarak gözükmektedir. Ayrıca, şirketin yurtdışında Bosna Hersek'te Tuzla Kantonu'nda kurulu olan soda ve türevlerinin üretimini yapan Şişecam Soda Lukavac d.o.o. ile Bulgaristan Varna'da bulunan soda ürünü ticareti yapan Şişecam Bulgaria Ltd., yurtdışı pazarlarda tutunmasında önemli bir işlev görmektedirler.

* Henüz fabrika bazlı açıklanmamış olan 2009 satış rakamları, raporun Mali Durum başlığı altında Soda ve Kromsan Fabrikaları toplamı olarak değerlendirilecektir.

SODA SANAYİ A.Ş. KROMSAN KROM BİLEŞİKLERİ

Soda Sanayi A.Ş. Kromsan Krom Bileşikleri Fabrikası, ülkemizin tek krom kimyasalları tedarikçisidir. Fabrika, mevcut kapasitesi ile dünyanın en büyük 4., Avrupa'nın ise 2. büyük tesisidir.

Soda Sanayi A.Ş. Kromsan, 1984 yılında üretime başlamıştır.

Üretim ve Kapasite

Krom kimyasalları, ağaç, kağıt, deri ve metal sektörlerinde girdi olarak kullanılan ve bu sektörler tarafından yoğun olarak kullanılan bir kimyasal üründür.

Ülkemizde Kromsan tarafından gerçekleştirilen krom kimyasalları üretimi bu nedenle, bu sektörlerin talebine bağımlı durumdadır. Söz konusu sektörler, gerek dünyada gerek de Türkiye'de doymuş sektörler arasında gösterilmekte ve büyüme hızlarının ciddi düzeylere çıkması beklenmemektedir.

Bu durum, krom kimyasalları üretiminin yakın dönemde büyümesinin önündeki en önemli engellerden birisidir.

Kromsan, dünyanın sayılı krom kimyasalı üretim kapasitesine sahip fabrikalarından birisidir. Kromsan'ın üretim kapasitesi dünya toplam kapasitesinin %21'i düzeyindedir.

Fabrika, üretim kapasitesini devreye aldığı yatırımlarla yıllar içinde artırmıştır.

2008 yılında Kromsan'ın ana ürünü olan Sodyum Bikromat'taki tevsî yatırımını tamamlanmış, üretim kapasitesi %10 oranında artırılmıştır.

Kapasite Kullanım Oranı (KKO) ve Üretim

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009*
KKO (%)	98	100	100	100	100	100	95,4
Üretim (bin ton)	161,1	165,2	180,2	198,7	216,8	232	173,5

* Ocak-Eylül

Kaynak: Soda Sanayii A.Ş. Faaliyet Raporları, İMKB.

2008 yılında Kromsan'ın üretimi 232 bin ton olmuştur. Kapasite artışı ve iyileştirmeleri sayesinde, 2008 yılı üretimi 2003 yılının %44 üzerine çıkmış bulunmaktadır. Fabrika, 2009 yılına kadar tam kapasite çalışmıştır.

2009 yılının Ocak-Eylül döneminde üretim 173,5 bin ton olarak gerçekleşmiştir. Üretim bir önceki yılın aynı dönemine göre, %4,8 oranında düşmüştür.

Maliyetler

Krom kimyasalları üretiminde ana maliyet unsuru, temel hammadde olan kromittir. Kromit, toplam maliyetlerin %34'ünü oluşturmaktadır. Kromsan, kireçsiz teknolojiye geçtiği için 1998 yılından bu yana üretim prosesine daha uygun olan ithal kromit kullanmaktadır. Bu nedenle, dünya kromit fiyatlarındaki değişim şirketin maliyetlerini doğrudan etkilemektedir.

Son yıllarda özellikle Çin'in talebine bağlı olarak yükselen dünya kromit talebine karşılık, arzın

sınırlı olması fiyatların yükselmesine neden olmuştur. Öte yandan, küresel kriz ile birlikte yavaşlayan spekülâtif hareketlerin, emtia piyasalarına yönelmeye başlaması da fiyatları yukarıya çeken etmenlerden biridir. Bu olumsuz gelişmeler, ana girdi olarak kromit kullanan Kromsan'ın üretim maliyetlerini yükseltmektedir.

Krom kimyasallarının dünya piyasalarında fiyatının zaman zaman düşük seyretmesi, ithal hammadde fiyatları yükselen Kromsan'ı dış piyasalarda rekabet açısından zorlamaktadır.

Krom Kimyasalları Üretiminde Maliyet Unsurları (%)	
Kromit	34
Diğer Hammadde	30
Enerji	12
Direk İşçilik	4
Genel Üretim Giderleri	20
Toplam	100

Kaynak: DPT

Doğal gaz fiyatlarında Soda Fabrikası için geçerli olan olumsuzluklar, enerji ihtiyacını aynı şekilde karşılayan Kromsan Fabrikası için de söz konusudur. Ayrıca, krom üretiminde önemli miktarda tüketilen ve önemli bir maliyet unsuru olan oksijen, kurulan tesis sayesinde daha ucuz bir şekilde, şirketin kendi bünyesinde üretilmeye başlanmıştır.

Kromsan, en iyi kullanılabilir teknoloji ile üretim yapmaktadır. Gerek maliyetlerini düşürmek gerekse ürün standartlarını yükseltmek için AR-GE çalışmalarını sürdürmektedir.

Satışlar

Kromsan, krom kimyasalları pazarında Türkiye'de %95, Türkiye dahil Avrupa pazarında ise %51'lik büyük bir paya sahiptir.

Yıllara Göre Satışlar ve İhracat

(Milyon \$)	2006	2007	2008
Yurtiçi Satışlar	28	28	35
İhracat	68	83	109
Toplam Satışlar	96	111	144

Kaynak: Soda Sanayi A.Ş. Faaliyet Raporu, 2008.

Kromsan, 2008 yılında 144 milyon dolarlık satış gerçekleştirmiştir. Kromsan'ın satışlarında ihracatın payı %70'in üzerinde seyretmektedir. AB standartlarında üretim yapan Kromsan satışlarının 2008 yılında %76'sına karşılık gelen 109 milyon dolarlık bölümünü dış pazarlara yapmıştır.

Rusya'nın 2002 yılında itibaren Türk deri sanayinden talebinin azalması ve pazarını Uzakdoğu'ya kaydırması, Türkiye pazarındaki deri kimyasalı talebini de yıllar içinde daraltmıştır. Bu durum, yıllar içerisinde azalmakla birlikte, talebi etkilemektedir.

SODA SANAYİ A.Ş.'NİN MALİ DURUMU

Soda Sanayi A.Ş., ana şirket olan Soda Sanayii A.Ş. (“Şirket”) ve 3 bağlı ortaklık, 1 iştirak ve 1 müşterek yönetime tabi işletmeden oluşmakta ve şirketin İMKB'ye bildirilen bilanço rakamlarının konsolidasyonu grup şirketlerinin toplamı için yapılmaktadır.

Ana şirket dışında konsolidasyona dahil edilen şirketler:

Bağlı Ortaklıklar

Şirket Ünvanı	Faaliyet Konusu	Kayıtlı Olduğu Ülke	Etkin Sahiplik Oranı (%)	
			30 Eylül 2009	31 Aralık 2008
<u>Bağlı ortaklıklar</u>				
Şişecam Soda Lukavac d.o.o.	Soda üretimi	Bosna Hersek	85,91	78,34
Asmaş Ağır San. Mak. A.Ş.	Ağır sanayi makineleri imalatı	Türkiye	84,02	83,77
Şişecam Bulgaria Ltd.	Soda ürünleri ticareti	Bulgaristan	100,00	100,00

Müşterek Yönetime Tabi Şirketler

Oxyvit Kimya San. Tic. A. Ş.	Vitamin K-3 ve türevleri	Türkiye	44,00	44,00
------------------------------	--------------------------	---------	-------	-------

İştirakler

Solvay Şişecam Holding AG	İştirak yatırımcılığı	Avusturya	25,00	25,00
---------------------------	-----------------------	-----------	-------	-------

Soda Sanayi A.Ş. Bilançosu

Soda Sanayi A.Ş., 30 Eylül 2009 itibariyle toplam aktifleri 929,5 milyon TL'dir. Aktiflerinin 359,1 milyon TL'lik kısmı dönen varlıklarından oluşmaktadır.

Şirketin kasasında 71,1 milyon TL nakdi bulunmaktadır.

Soda Sanayi A.Ş.'nin aynı dönemde stoklarının değeri 77,2 milyon TL'ye gerilemiştir.

Soda Sanayi A.Ş. Bilançosu (Milyon TL)

Göstergeler	31 Aralık 2008	30 Eylül 2009
DÖNEN VARLIKLAR	300,1	359,1
Hazır Değerler	30,5	71,1
Ticari ve Diğer Alacaklar	132,9	185,1
Stoklar	117,4	77,2
Diğer Dönen Varlıklar	19,3	25,7
DURAN VARLIKLAR	563,9	570,4
AKTİF TOPLAMI	864,0	929,5
KISA VADELİ BORÇLAR	195,3	235,4
Finansal Borçlar	97,6	148,6
Ticari Borçlar	57,0	33,5
Diğer Kısa Vadeli Borçlar	40,7	53,3
UZUN VADELİ BORÇLAR	173,2	161,9
ÖZ SERMAYE	495,6	532,2
NET DÖNEM KÂRI	38,6	32,5
PASİF TOPLAMI	864,0	929,5

Kaynak: İMKB

Şirketin toplam 397,3 milyon TL'ye ulaşan borçlarının 235,4 milyon TL'lik bölümü kısa vadeli borçlardan oluşmaktadır. Kısa vadeli borçların bileşiminde, finansal borçların 2009 yılı içerisinde arttığı dikkat çekmektedir. 2008 sonunda kısa vadeli borçların %50'si düzeyinde olan finansal borçların oranı, 2009 Eylül sonu itibarıyla %63,1'e çıkmıştır. Buna karşılık ticari borçlarda bir azalma görülmektedir.

Soda Sanayi A.Ş.'nin öz sermayesi 2008 sonuna göre % 7,3 artışla 532,2 milyon TL seviyesine ulaşmıştır.

Gelirler ve Kârlılık

Soda Sanayi A.Ş.'nin satış gelirleri önceki yılın aynı dönemine göre Ocak-Eylül 2009'da %1,1'lik artışla 474,3 milyon TL olmuştur. Buna karşılık, şirketin faaliyet kârı %21 artarak 57 milyon TL'ye ulaşmıştır.

Faaliyet kârlılığı (faaliyet kârı/satış geliri) ise %10'dan %12'ye yükselmiştir.

Özet Gelir Tablosu (Milyon TL)

Göstergeler	2008	Ocak-Eylül 2008	Ocak-Eylül 2009
Satış Gelirleri	647,3	469,0	474,3
Brüt Kâr	130,2	92,6	109,1
ESAS FAALİYET KÂRI	62,9	47,1	57,0
Vergi Öncesi Kâr	56,8	47,9	44,9
Vergi+ Yasal Yükümlülükler	13,1	9,2	12,4
NET DÖNEM KÂRI	43,8	38,6	32,5

Kaynak: İMKB

Soda Sanayi A.Ş.'nin net dönem kârı ise Ocak-Eylül 2009 döneminde 32,5 milyon TL gerçekleşmiştir. Şirketin faaliyet kârlılığının daha yüksek olmasına rağmen net dönem kârının önceki yılın aynı dönemine göre düşmüş olması, bu dönemde şirketin finansal giderlerinin artması ve yatırımlarından kaynaklanmaktadır.

İSTİHDAM

Bünyesinde Soda, Kromsan ve Tuz Fabrikaları bulunan Soda Sanayi A.Ş.'de istihdamın yıllar içerisinde değişimi aşağıdaki gibidir:

	2005	2006	2007	2008	2009*
Kapsam İçi	500	502	526	510	521
Kapsam Dışı	439	472	477	498	-
Toplam	939	974	1.003	1.008	-

* Henüz yayınlanmayan veri. Kapsam İçi çalışan sayısı Ocak 2010 itibariyle Petrol-İş verisi.

Kaynak: Soda Sanayi A.Ş. Faaliyet Raporları, İSO, İMKB, Petrol-İş

Soda Sanayi A.Ş.'de halen Petrol-İş Sendikası üyesi, Soda Fabrikası'nda 281, Kromsan'da 209 ve Tuz tesisinde 31 olmak üzere toplam 521 kişi çalışmaktadır.

Grup fabrikalarında istihdamda en belirgin gelişme, Kromsan'da istihdamın geçmiş yıllar içerisinde azalmasıdır. Azalmanın ana sebebi, şirketin ana faaliyet konusu dışındaki işlerini taşeron/müteahhit kanalıyla yaptırmaya başlaması ile şirketin üretim sürecinde bazı ünitelerde otomasyona gidilmesidir.

Kromsan, kişi başı üretkenlikte yurtdışında (özellikle Avrupa) rekabet ettiği şirketlerle aynı düzeye ulaşmıştır.

ÜCRETLER

Soda Sanayi A.Ş.'de 2009 sonu itibariyle ortalama çıplak ücret 1.418 TL'dir. Bu ücretin döviz karşılığı ortalama 950 dolardır. Giydirilmiş ücret ise 2.339 TL (1.559 dolar) düzeyindedir.

	2008	2009
Kapsam İçi Çalışan Sayısı	510	521
Ortalama Aylık Ücret (TL)	1.363	1.418

Kaynak: Petrol-İş

Dünyanın ikinci büyük soda üreticisi olan ABD'de soda sanayinde aylık ortalama ücret 4.500 dolar düzeyindedir.

Buna karşılık, sektörde dünya lideri olan Çin ve Türkiye'nin soda pazarında rekabet ettiği ülkelerden Bulgaristan'da ücret seviyeleri oldukça düşüktür. Bulgaristan'da soda üretiminin yoğunlaştığı Varna Bölgesinde çalışanların ortalama ücreti aylık 250-300 dolar düzeyindedir.*

Sadece Türkiye için değil tüm dünyadaki soda üreticileri için Çin'in düşük işçilik maliyetleri ile yaptığı ve hacmi giderek artan üretimi bir tehdit oluşturmaktadır. Ancak, AB standartlarında ve temiz teknolojiyle üretim yapan ülkelerde, işçilik maliyetleri bir rekabet unsuru olarak daha geri plandadır.

* Bu rakam, soda sanayisi değil tüm sektörler için ortalama bir ücret rakamıdır.

SONUÇ

- Soda Sanayi A.Ş. 1969 yılından bu yana Mersin’de kurulu Soda ve Kromsan fabrikalarındaki üretimleri ile faaliyetlerini yürütmektedir.

Türkiye’nin ve bölgemizin önde gelen soda üreticisi olan Soda Sanayi A.Ş., soda sektöründe dünyanın 8., Avrupa’nın 4. büyük tedarikçisi arasında yer almaktadır. Aynı zamanda krom kimyasalları alanında da dünya 4., Avrupa'nın 2. büyük üreticisidir.

- Şirketin yurtdışında Bulgaristan’da kurulu Solvay Sodi, Bosna Hersek'te Şişecam Soda Lukavac yatırımları ile üretilen soda ve soda bileşikleri ürünlerini yurtiçi ve yurtdışında pazarlanmasında büyük avantaj sağlamıştır.

- Küresel kriz, Soda Sanayi A.Ş. fabrikalarının performansını hem üretim kaybı hem de satış hacminin daralması şeklinde etkilemiştir. Soda üretimi açısından cam sektörünün (ve dolayısıyla otomotiv ve inşaat) krizden olumsuz etkilenmesi ve bu sektörlerin talebindeki düşme, 2009 yılında en önemli sorun olarak öne çıkmaktadır.

Ancak dünyada beklentiler, 2009 yılındaki talep daralmasının ardından sektör ürünlerine talebin 2010 yılından itibaren %2-3 oranında artmaya başlayacağı yönündedir.

Soda ve krom kimyasallarının tüketici sektörlerinin dinamik değil stabil olması nedeniyle, sektörde üretim ve satışlarda kriz öncesi düzeylere yeniden birkaç yılda ulaşılması beklenmektedir. Dolayısıyla, krizin etkisinin geçici olduğu belirtilmelidir.

- Soda Sanayi A.Ş., 2008 yılında Soda Fabrikası'nda %100 kapasite ile çalışarak 948,7 bin ton, Kromsan'da ise 231,7 bin ton üretim yapmıştır. 2009 yılının ilk 9 ayında ise üretim sırasıyla, 648,6 bin ton ve 173,5 bin ton olmuştur.

- Şirket 2008 yılında 647,3 milyon TL satış geliri elde etmiş, 2009 yılının 9 aylık döneminde ise satışları 474,3 milyon YTL'ye ulaşmıştır. 2009 yılındaki satışlar bir önceki yıla göre %1,1 artmıştır. 2008 yılında 43,8, 2009 yılının 9 aylık döneminde ise 32,5 milyon TL net dönem kârı elde edilmiştir.

- Soda Sanayi A.Ş., soda üretiminin %32'sini, krom kimyasallarının ise %76'sını ihraç etmektedir. Dünyanın sayılı üreticilerinden biri olan Soda Sanayi A.Ş.'nin yurtdışı pazarlarla güçlü bağları bulunmaktadır. Özellikle sektörde son yıllarda yükselen Çin, Hindistan gibi sentetik soda üreticilerinin varlığı, Soda Sanayi A.Ş.'yi fiyat rekabetinde zorlamaktadır. Ancak, ürün kalitesi, standartları ve çevre konularında Soda Sanayi A.Ş., rekabette öne çıkmaktadır.

- 2009 yılında üretime başlayan Eti Soda A.Ş., Soda Sanayi A.Ş. için önemli bir rakip olarak gözükmekle birlikte, Soda Sanayi A.Ş.'nin gerek üretim kalitesi ve devamlılığı gerekse de Türkiye, Bulgaristan ve Bosna Hersek'te üretim faaliyetinde bulunuyor oluşu rekabette önemli avantajlar sunmaktadır. Ayrıca şirketin geniş ve istikrarlı müşteri ağı, Soda Sanayi A.Ş.'nin diğer avantajı olarak değerlendirilmektedir.

- Şirket, ürünlerinin AB ülkelerine satışı açısından önem taşıyan REACH kapsamında 2008 yılında Soda Fabrikasında 3 ve Kromsan'da toplam 23 ürünün ön kayıt işlemlerini tamamlamıştır.

- Soda Sanayi A.Ş., çevre ve çalışanların sağlık ve güvenliğine yönelik Çevre Yönetim Sistemi

uygulamaları ile taahhüt ettiği “Üçlü Sorumluluk” politikasının gereklerini yerine getirdiği görülmektedir. Sendikamız tarafından bu politikanın geliştirilerek sürdürülmesi gerektiği düşünülmektedir.

- Mersin’de doğalgaz kullanımına yönelik olarak devreye giren kojenerasyon santrali çevre dostu ve maliyet azaltıcı etkisi ile Soda fabrikasının yüksek miktardaki buhar kullanımının elektrik üretimini sağlamasında büyük yarar sağlamıştır. Böylece buhar temin maliyeti daha da avantajlı hale gelmiştir. Şirketin maliyet tasarruf proje ve yatırımlarını geliştirmeye devam edilmesi gerekmektedir. İşçiliğin, maliyet kalemleri içerisindeki payı oldukça düşüktür.

- Soda Sanayi A.Ş.’nin üretiminde en önemli maliyet kalemi enerjidir. Enerji maliyetlerini azaltmak için fuel-oilden doğal gaza geçen şirket, önemli bir maliyet avantajı kazanmıştır. Ancak, ülkemizde doğal gaz yanlış enerji politikaları nedeniyle giderek pahalı hale gelmektedir. Doğal gaz ithal anlaşmalarındaki sorunlar ve fiyat belirleme mekanizmasındaki yanlışlıklar, fiyatları yükseltmektedir. Doğal gaz fiyatlarının belirlenmesinde söz konusu olumsuzluklar giderilmeli ve enerji fiyatları yerli sanayiye sübvansedecek şekilde düzenlenmelidir.

- Sendikamız Petrol-İş, ana kimyasalların üretiminde yılların birikim ve deneyimine sahip olan bu kuruluşumuzun, modernizasyon, rehabilitasyon yatırımlarının yanında, yüksek katma değer ve istihdam yaratacak yeni doğrudan yatırımları da gerçekleştirmesini beklemektedir.